

**ΣΧΟΛΙΑ...ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΟ ΑΡΘΡΟ ΤΟΥ Κ. ΠΕΤΡΙΔΗ
ΣΩΤΗΡΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΔΕΣΠΟΤΗΣ
Μουσικολόγος**

Αγαπητοί φίλοι και σεβαστοί δάσκαλοι,

Επιτρέψτε μου με αφορμή την πρόσφατη δημοσίευση του Αρχόντος πρωτοψάλτου κ. Λυκούργου Πετρίδη να παρουσιάσω κάποιες σκέψεις προς αποφυγή παρεξηγήσεων από το μουσικόφιλο αναγνωστικό σας κοινό, μια και η μουσική ως επιστήμη απαιτεί ακρίβεια λόγου, απαλλαγμένου από συναισθηματισμούς και προσωπικές ατεκμηριώτες απόψεις.

Οι όροι **μονοφωνία** και **ομοφωνία** στο χώρο της Β.Ε.Μ. δεν πρέπει να παρουσιάζονται με τον τρόπο που ο κ. Πετρίδης τους χρησιμοποιεί. Η ομοφωνία, τρόπος έκθεσης του μουσικού υλικού κατά τον οποίο διακρίνουμε τη μελωδία, η οποία συνήθως παρουσιάζεται στην ψηλότερη φωνή (βλ. Ulrich Michels, *Άτλας της μουσικής*, μετάφραση: Ινστιτούτο Έρευνας Μουσικής και Ακουστικής τόμ. Α, Φίλιππος Νάκας, Αθήνα, 1994, σ. 93), το βάσιμο και την αρμονική συμπλήρωση ανάμεσα στις δύο εξωτερικές φωνές, (βλ. Ι. Ντουμπόφσκι κλπ, *Εγχειρίδιο Αρμονίας*, μετάφραση: Γιώργος Πλουμπίδης, Κ. Παπαγρηγορίου-Χ. Νάκας, Αθήνα, 1998, σ. 18), συναντιέται σε δυτικές, κυρίως, μουσικές συνθέσεις. Η βυζαντινή εκκλησιαστική μουσική είναι **μονόφωνη**. (Εάν μερικοί θεωρούν το ισοκράτημα ως στοιχείο ομοφωνίας, ας ανατρέξουν στην έρευνα που πραγματοποιήθηκε, από τον υποφαινόμενο, από το 1999-2002 στην Ελλάδα αλλά και στην Κύπρο σχετικά με την ιστορική εξέλιξη και το ρόλο που πρέπει να διαδραματίζει το ισοκράτημα στο χώρο της ψαλτικής τέχνης. Τα αποτελέσματα της έρευνας ανακοινώθηκαν σε διεθνές συνέδριο: International wissenschaftliche Tagung, 3-5/10/2002, στη Βιέννη).

Ο όρος **Τονική μουσική** που επίσης ο κύριος Πετρίδης χρησιμοποιεί στην παρούσα δημοσίευσή του, με προβλημάτισε ιδιαίτερος. Ο λόγος είναι πολύ απλός. Αν ένας μουσικός, διαβάσει στην ιστοσελίδα σας τονική μουσική **ενδεχομένως** να καταλάβει: τονική μουσική = τονικό μουσικό σύστημα, δηλαδή συγχορδιακές λειτουργικές σχέσεις, μέσα σε ένα αρκετά συχνά αμφισημικό μουσικό υλικό, βασιζόμενο στο μελωδικό διάστημα της ανιούσας 4ης καθαρής. Θα έπρεπε λοιπόν διεξοδικότερα να παρουσιαστούν τα **τονικά χαρακτηριστικά της Β.Ε.Μ.** Διότι αλλιώς επέρχεται σύγχυση με την έννοια που έχει ο όρος αυτός για παράδειγμα στην Δυτική μουσική, όπου, τονική μουσική σύμφωνα και με τον Παναγιώτη Αδάμ (βλ. Παν. Αδάμ, *Τονική αρμονία*, Φίλιππος Νάκας, Αθήνα, 1997, σ. ΙΧ), είναι «το σύστημα που βασίζεται στον μείζονα και ελάσσονα τρόπο», γεγονός το οποίο δεν έχει απολύτως καμμία σχέση με την Β.Ε.Μ.

Κύριε Πετρίδη τι σημαίνει **δογματική μουσική**; Για πρώτη φορά διαβάζω αυτόν τον όρο. Η μουσική που υπηρετεί δογματικές αλήθειες δεν ονομάζεται δογματική, προς Θεού. Αν ίσχυε αυτό τότε και ο J.S.Bach ο οποίος έγραψε του κόσμου την θρησκευτική μουσική θα έπρεπε να είχε αγιοποιηθεί!!!

«Η βυζαντινή μουσική δεν είναι τέχνη κοσμική», αναφέρετε στο άρθρο σας. Καλό θα ήταν προς αποφυγή παρεξηγήσεων να αναφέρουμε ένα βιβλίο του καθηγητή κ. Κωνσταντίνου Φλώρου μέσα στο οποίο συναντούμε την πληροφορία ότι στη βυζαντινή μουσική ανήκουν: η εκκλησιαστική, «η κοσμική», «η κρατική» και «η αυλική» μουσική (για περισσότερες πληροφορίες βλ. Κωνσταντίνος Φλώρος, *Η ελληνική παράδοση στις μουσικές γραφές του Μεσαίωνα*, μετάφραση: Κώστας Κακαβελάκης, Ζήτη, Θεσσαλονίκη, 1998, σ. 95, 96). Ας έχουμε λοιπόν κατά νου ότι Βυζαντινή μουσική δεν είναι μόνο η εκκλησιαστική μουσική. Αν ο όρος κοσμική αναφέρεται στο ήθος (κοσμικό φρόνημα), δεν θα επεκταθώ, διότι θεολόγος δεν είμαι Αφήνω τους ειδικούς να ελέξουν την ορθότητα της άποψης αυτής.

Μέσα στο άρθρο σας κ. Πετρίδη συναντούμε μεγάλες αλήθειες. Η προτροπή σας προς όσους ασχολούνται με την ψαλτική τέχνη, να αποφεύγουν τις συντμήσεις και τις δημιουργίες προσωπικών μελικών γραμμών, αξίζει την προσοχή όλων. Θα ήταν άδικο να μην αναφέρουμε στο σημείο αυτό έναν από τους λιγοστούς ψάλτες ο οποίος εφαρμόζει την προτροπή σας

αυτή. Ο κ. Λυκούργος Αγγελόπουλος, όσες φορές τον άκουσα, μόνο κλασσικά μέλη ερμήνευσε. Μακάρι σε αυτό να τον μιμούνταν και άλλοι ψάλτες,..., οι οποίοι, με τις προσωπικές τους μελοποιητικές εμπνεύσεις, καθημερινά κατακρεουργούν την ψαλτική μας τέχνη. Οι κύριοι αυτοί δυστυχώς δεν σταματούν εδώ. **Φροντίζουν να ομορφαίνουν τις προσωπικές τους δημιουργίες, με ωραίες γυναικείες φωνές, με περαστικές συγχορδίες και με ηλεκτρονικούς ισοκράτες στο αναλόγιο, αγνοώντας τους Πατερικούς κανόνες και τα βασικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα της ψαλτικής μας παράδοσης.**

Κ. Πετρίδη στο κείμενό σας αναφέρετε ότι εμβριθείς μουσικολόγοι κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η μέθοδος Καρά μόνο σύγχυση και αναστάτωση επέφερε στους Ιεροψαλτικούς κύκλους. Ποιοί μουσικολόγοι είναι αυτοί; Προσωπικά πιστεύω ότι οι μουσικολόγοι **ασχολούνται** με τον Καρά. Μπορείτε αν θέλετε να παρακολουθήσετε τις πανεπιστημιακές παραδόσεις των καθηγητών κ.κ. Στάθη, Αλυγιζάκη, Γιαννέλου κλπ. οι οποίοι χρησιμοποιούν και την μέθοδο Καρά για τη θεωρητική διδασκαλία της βυζαντινής εκκλησιαστικής μουσικής. Τώρα οι υπόλοιποι μουσικολόγοι (γνωρίζουμε τι σημαίνει η λέξη μουσικολόγος και χρησιμοποιούμε αυτόν τον όρο;) οι οποίοι απορρίπτουν μία μουσική θεωρητική άποψη, χωρίς πριν να έχει πραγματοποιηθεί μία σχετική έρευνα, μου θυμίζουν κάποιους ωδειακούς δασκάλους, δυτικής μουσικής, οι οποίοι διδάσκουν τη μουσική θεωρία όπως αυτοί θέλουν αγνοώντας, εις βάρος των μαθητών τους, τις μουσικές εξελίξεις λόγω προσωπικών αδυναμιών κατανόησης του περιεχομένου τους. **Δεν επιθυμώ να φανεί στο σημείο αυτό ότι προτείνω να διδάσκεται η θεωρία Καρά και μόνο!!! Για εμένα όλοι οι τρόποι διδασκαλίας οι οποίοι παρουσιάζουν τεκμηριωμένα τις απόψεις τους είναι ισάξιοι!!! Στο χώρο της ιστορικής μουσικολογίας, δεν σβήνουμε απολύτως τίποτε!!! Όλα τα μελετούμε και όλα τα παρουσιάζουμε στους μαθητές.** Ο μαθητής γνωρίζει με τον τρόπο αυτό, ολόκληρη την ιστορική εξέλιξη της Β.Ε.Μ. θεωρίας, αποκτώντας **προσωπική άποψη** για το θέμα.

Αγαπητέ μου κ. Πετρίδη, με όλον το σεβασμό που σας έχω θα σας παρακαλούσα, και δεχθήτε το αυτό σαν μία προσωπική παράκληση, οι χαρακτηρισμοί «δυσνόητα και άχρηστα σημαδόφωνα» να μην λέγονται τόσο εύκολα διότι προσωπικά σέβομαι τον καθημερινό αγώνα μεγάλου αριθμού μουσικολόγων για την αποκωδικοποίηση σηματοδοφώνων (μπορείτε να δείτε τις εργασίες των: Φλώρου, Haas, Hannick, Raasted, Strunk, Στάθη, κλπ.). Είναι αξιοπρόσεκτο το γεγονός αλλοεθνείς να ασχολούνται «βγάζοντας στην κυριολεξία τα μάτια τους» με αυτά τα σημαδόφωνα και εμείς να περιοριζόμαστε στους χαρακτηρισμούς ‘δυσνόητα’, ‘άχρηστα’ κλπ.

Μέθοδος Σίμωνος Καρά

«Δυσνόητη και ..... λειτουργική!». Τις δύο αυτές λέξεις είπα όταν για πρώτη φορά άκουσα περί λειτουργικής θεώρησης του μουσικού υλικού στο πανεπιστήμιο. Επάλληλοι κύκλοι τονικών μετατοπίσεων, αναλύουν το μουσικό έργο μέσω μιας απο-δόμησης και ανα-δόμησης του μουσικού υλικού. (βλ. Νικ. Παπαδημητρίου, ‘Μουσική ανάλυση: Διαφορετικές προσεγγίσεις, διαφορετικές πρακτικές’, *Μουσικός Λόγος*, τόμ. Α, Αθήνα, 2000, σ. 69). Κάτι παρόμοιο ενδεχομένως μπορεί να ισχύει και στην περίπτωση του Καρά, ο οποίος **μπορεί** να προσέγγισε - ανάλυσε το μουσικό υλικό της Β.Ε.Μ. με έναν διαφορετικό τρόπο, στην προσπάθειά του να βρει τις λειτουργικές σχέσεις που υπάρχουν μεταξύ των ήχων. Προσπάθεια η οποία ενώ στην πρώτη προσέγγισή της παρουσιάζεται αρκετά δύσκολη-δυσνόητη, στην πορεία παρουσιάζει σε ένα αρκετά μεγάλο αριθμό περιπτώσεων τις λειτουργικές σχέσεις που διέπουν τους ήχους. Ας παρατηρήσουμε για παράδειγμα τον τρόπο με τον οποίο ο Καράς παρουσιάζει – δικαιολογεί την έννοια του έσω και έξω πρώτου ήχου, στο πώς ανάγει τα πτωτικά σχήματα των μελικών αναπτύξεων σε νέα τονικά κέντρα του μελωδικού γίνεσθαι, κ.λ.π.

Ας δούμε την βυζαντινή εκκλησιαστική μουσική με λιγότερο φανατισμό και με περισσότερη αμφιβολία για το τί είναι πραγματικά σωστό και για το τί μας είπαν οι δάσκαλοί μας. Και το σημαντικότερο, κάθετι που λέμε ή γράφουμε να τεκμηριώνεται βιβλιογραφικά. Συναντούμε βιβλία τα οποία ενώ έχουν κάτι αξιόλογο να προσθέσουν στα υπάρχοντα μουσικά δεδομένα, **υστερούν βιβλιογραφικής τεκμηρίωσης.**

Θα συμφωνήσω μαζί σας για το γεγονός ότι το βιβλίο του Καρά δεν απευθύνεται σε νέους σπουδαστές. Σίγουρα θα πρέπει κανείς σε νέους σπουδαστές να παρουσιάσει με έναν πιο απλό και αναλυτικό τρόπο τις θέσεις του Καρά. **Δεν υποστηρίζω ότι το βιβλίο και οι απόψεις του Σίμονα Καρά είναι τέλειες, γιατί τέλειο ανθρωπίνως δεν υπάρχει, αλλά πιστεύω ότι το βιβλίο αυτό ανοίγει ένα μεγάλο κεφάλαιο στη μουσική θεωρία της ΒΕΜ που επιβάλλεται όλοι οι μουσικολόγοι να το γνωρίζουμε και για ιστορικούς αν θέλετε ακόμη λόγους!**

Μάλιστα προσωπικά θα πρότεινα η διδασκαλία της ΒΕΜ να γίνεται με ένα **στυλιστικό** τρόπο όπως διδάσκεται και η δυτική μουσική θεωρία στα πανεπιστήμια και σε μερικά ωδεία. **Να παρουσιάσουμε δηλαδή τη μουσική θεωρία της ΒΕΜ μέσα από μία ιστορική προοπτική.** Να μιλήσουμε δηλαδή για πριν και μετά το 1814, για το θεωρητικό του Θεόδωρου Φωκαέως, για το θεωρητικό του Μισαήλ Μισαηλίδη, για το θεωρητικό του Παναγιωτόπουλου, κ.λ.π., να μιλήσουμε και για τις θεωρητικές απόψεις που με το δίτομο έργο του ο Σίμων Καράς, το 1982 μας παρουσιάζει. Ο μαθητής μπορεί από μόνος του με τον τρόπο αυτό να αποκτήσει μία ολοκληρωμένη άποψη για τη θεωρία της Β.Ε.Μ. **Καλό θα ήταν να υπολογίζουμε την άποψη του μαθητή και να μην τον υποτιμούμε** δίνοντάς του την ταμπέλα του αφελούς νέου.

Στο άρθρο σας κάνετε λόγο για τον Γεώργιο Ντουμάνη (ή Ντομανέλλη), το σύστημά του οποίου παρουσιάζεται να απορρίπτεται από τον τότε οικουμενικό Πατριάρχη. Ας δούμε όμως τι ακριβώς γράφει και ο Γεώργιος Παπαδόπουλος στο γνωστό πόνημά του στη σελίδα 230 για το λεσβιακό σύστημα: «Κατά του Λεσβιακού συστήματος αντεπεξήλθον ο εν Αθήναις Ζαφείριος Ζαφειρόπουλος και οι εν Κων/πόλει Κωνσταντίνος Βυζάντιος Πρωτοψάλτης της Μ. Εκκλησίας και Θεόδωρος Φωκαεύς, επί το ότι ο Γεώργιος Λέσβιος μετήλλαξε της μουσικής τα σημεία και ηύξησε τον αριθμόν των ήχων. Υπάρχουσιν και οι πιστεύοντες ότι οι τρεις μουσικοί οι αντεπεξεληθόντες κατά του Λέσβιου συστήματος έπραξαν τούτο, διότι είχαν μεγάλης χρηματικής ποσότητος βιβλία εκδεδομένα μουσικά και εξηκολούθουν εκδίδοντες μετερχόμενοι εις διάστημα είκοσι και επέκεινα ετών μόνοι αυτοί των τοιούτων βιβλίων το εμπόριον (και μάλιστα Θεόδωρος ο Φωκαεύς). **Οι αυτοί έπεισαν τω 1848 τον πατριάρχη Άνθιμο ΣΤ΄ τον από Εφέσου να εκδώση και πατριαρχικήν εγκύκλιο κατά του Λεσβιακού συστήματος...»**Στη συνέχεια αξίζει να μελετήσουμε με ιδιαίτερη προσοχή και την παραπομπή που υπάρχει στην ίδια σελίδα!!! Η ύπαρξη έστω και δύο διαφορετικών εκδοχών, μας αίρει την δυνατότητα της σίγουρης άποψης, αν πρώτα δεν ερευνήσουμε περισσότερο το παρόν θέμα. Η ιστορία λοιπόν κ. Πετρίδη μας διδάσκει ότι τίποτε δεν πρέπει να θεωρούμε δεδομένο αν εμείς οι ίδιοι δεν το ερευνήσαμε! Ας παρουσιάσουμε στο σημείο αυτό και ακόμη άλλο ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα το οποίο αντλούμε από το ίδιο βιβλίο, σελίδα 225 και έχει να κάνει με τον Θεόδωρο Φωκαέα, ο οποίος, όπως μας παρουσιάζει ο Παπαδόπουλος, δημοσίευσε το 1847 στη «Μέλισσα» τα ανοιξαντάρια του Αντωνίου Σιγάλα, παραλείποντας να προσθέσει και το όνομα του γνήσιου ποιητού των ανοιξανταρίων...!!!**Ενδέχεται** λοιπόν σε αρκετές πανηγύρεις να ψέλναμε τα ανοιξαντάρια του Αντωνίου Σιγάλα και όχι του Φωκαέως, όπως με τόση βεβαιότητα πιστεύαμε!!! Μόνο με την συνεχή προσωπική έρευνα θα παρουσιαστεί η αλήθεια.(Προς αποφυγή παρεξηγήσεων **δεν θα ήθελα να παρουσιαστώ ως ο υπερασπιστής του Ντουμανέλλη.** Προσωπικά θεωρώ την δεύτερη εκδοχή που παρουσιάζει ο Παπαδόπουλος ως **αβάσιμη**. Η επινόηση και η εφαρμογή ενός νέου γραφικού συστήματος με την επαναστατική μέθοδο των τριών διδασκάλων, την εποχή που δημιουργήθηκε, έλυσε ίσως ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα της βυζαντινής μουσικής που είχε να κάνει με την ερμηνεία των

μουσικών μελών. Προσωπικά πιστεύω ότι η επικράτηση ενός νέου σημειογραφικού συστήματος, κάτι που πήγε να δημιουργηθεί την εποχή εκείνη με το Λεσβιακό σύστημα, περισσότερα προβλήματα θα δημιουργούσε παρά θα έλυne. Πιστεύω όμως πως η περίπτωση του Λεσβιακού συστήματος θα πρέπει να μελετηθεί περισσότερο. Ίσως κάτι έχουμε να κερδίσουμε. Η πρώτη καταγραφή ισοκρατήματος, για παράδειγμα, συναντιέται σε έργο του Λεσβίου).

Σεβαστέ μου κύριε Πετρίδη, οι ηχογραφήσεις του Άρχοντα Θρασύβουλου Στανίτσα που έχουμε από τον πατριαρχικό ναό παρουσιάζουν διαφοροποιήσεις σε σχέση με τις ερμηνείες του στον Άγιο Δημήτριο; Σε σχέση με την χορωδία του; Θα σας παρακαλούσα πολύ να μου λύσετε την απορία μου αυτή, διότι το διάστημα αυτό διεξάγεται μία έρευνα σχετικά με τις αναλύσεις διαφόρων σηματοδοφώνων-μουσικών θέσεων που συναντούμε στις ερμηνείες του. Επιτρέψτε μου επίσης ακόμη μία ερώτηση η οποία έχει να κάνει με τον προσλαμβανόμενο φθόγγο, για τον οποίο στο άρθρο σας αναφέρετε ότι δεν υπάρχει στη Β.Ε.Μ. Δεν θα ήθελα να σας παρουσιάσω την άποψη του Καραά μέσα από το θεωρητικό του, στην οποία διαφαίνεται να συσχετίζει τα συνημμένα τετράχορδα και τον προσλαμβανόμενο φθόγγο ως αποτέλεσμα χαρακτηριστικών μελικών αναπτύξεων, αλλά θα επιθυμούσα να μου παρουσιάσετε τις θέσεις σας σε σχέση με ένα κοινά αποδεκτό θεωρητικό σύγγραμμα του Δημ. Παναγιωτόπουλου, μέσα στο οποίο γίνεται αναφορά για τον προσλαμβανόμενο φθόγγο. (Δημήτρης Παναγιωτόπουλος Γ., *Θεωρία και πράξις της βυζαντινής εκκλησιαστικής μουσικής*, Ο Σωτήρ, Αθήνα, 21981, σελ.174). Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων.

Τελειώνοντας τις λίγες αυτές σκέψεις θα ήθελα να προσθέσω ότι: 1) ειδικότερα για όσους επιθυμούν να ασχοληθούν με τη βυζαντινή μουσική, η αλληλογραφία που παρουσιάζεται στις ιστοσελίδες σας κάθε άλλο παρά αγάπη προσφέρει για τη βυζαντινή μουσική. Μάλλον παρουσιάζει τις διχόνοιες μεταξύ των διαφόρων μουσικών σχολών, δημιουργώντας εντάσεις που για εμένα είναι αδικαιολόγητες. Ο διάλογος θα μπορούσε να διατηρηθεί μακριά από προσωπικές επιθέσεις, με μοναδικό σκοπό την ανάδειξη της Β.Ε.Μ.τέχνης, παρουσιάζοντας με επιστημονικά μέσα, θέματα που σχετίζονται με την Πράξη και την Θεωρία της μουσικής μας παράδοσης. **Όλοι είμαστε ελεύθεροι να ασχοληθούμε με όποια από τις μεθόδους διδασκαλίας της ΒΕΜ επιθυμούμε, αρκεί να μπορούμε να τεκμηριώνουμε τις θέσεις μας.** Η άποψη που ένας μεγάλος αριθμός ψαλτών ασπάζεται «έτσι το άκουσα από τον δάσκαλό μου», **κρύβει σε μεγάλο βαθμό τον κίνδυνο της αλλοίωσης της μουσικής μας παραδόσεως.** Η Β.Ε.Μ. στηρίζεται κυρίως στην προφορική παράδοση. Κανείς δεν το αμφισβητεί αυτό, αλλά καλό θα ήταν να τεκμηριώνουμε και θεωρητικά κάποιες από τις θέσεις μας. 2) το Οικουμενικό Πατριαρχείο βράβευσε το έργο και το ήθος ενός ανθρώπου που θυσίασε την ζωή του για την Β.Ε.Μ. Προσωπικά δέχομαι τις αποφάσεις του Οικουμενικού Πατριάρχου ο οποίος τίμησε τον κ. Αγγελόπουλο με το οφίκιο του Αρχ. Πρωτοψάλτου. Και 3) δεν θα ήθελα σε καμμία περίπτωση να διαφανεί ότι προσπαθώ να ελέγξω τα γραφόμενα του κ.Πετρίδη. Απλά καταθέτω τα σχολιά μου με αφορμή τις θέσεις του κ. Πετρίδη. Έχω πλήρη επίγνωση ότι η παρουσία μου δίπλα στην παρουσία του κ. Πετρίδη στον χώρο της ψαλτικής τέχνης φαντάζει ανύπαρκτη. Ο κ. Πετρίδης γράφει τη δική του ιστορία στον χώρο της ψαλτικής τέχνης τόσο με την πολυετή προσφορά - υπηρεσία του στο αναλόγιο, όσο και με την μελοποιητική του και διδακτική του προσφορά στον ψαλτικό κόσμο της χώρας μας.

Επιτρέψτε μου στο σημείο αυτό να ευχαριστήσω δημοσίως και από τη θέση αυτή, ως ελάχιστο δείγμα αναγνώρισης και σεβασμού, τον αναπληρωτή καθηγητή του Ιονίου πανεπιστημίου κ. Δημήτριο Γιαννέλο, τον καθηγητή κ. Λυκούργο Αγγελόπουλο και τον καθηγητή κ. Μανόλη Χατζημάρκο, οι οποίοι με βοήθησαν δείχνοντας ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την έρευνά μου.

Το έργο το οποίο παράγει ο σύλλογος σας αποτελεί κάτι το ασύλληπτο για εμένα. Είναι μία διαρκής πηγή γνώσης. Πραγματικά, η όλη αυτή προσπάθεια, κ. Κίτσα, αποτελεί μόνιμο

πρεσβευτή της Β.Ε.Μ. τόσο στον Ελλαδικό χώρο όσο και στο εξωτερικό!!! Ο Θεός να σας δυναμώνει στο δύσκολο αυτό έργο.

Αγαπητοί φίλοι και σεβαστοί δάσκαλοι συγχωρέστε την πολυλογία μου.

Ευχαριστώ